

lomra az őrzőngő kiáltozókat, ha ég a ház és az egyik szobában bennekedtek néhányan. Szelíd, okos szóval magyarázza ilyenkor, hogy nyugodtan és megfontoltan be kell várni, míg a szoba, a bentlevőkkel együtt, teljesen leég, mert így lehet megmenteni a ház többi részét és azokat, akik benne vannak.

Mert ő a tiszta szem, a nyugodt megfontolás, az előrelátó tudat. Ő az, aki lecsendesíti a vizeket és elsímítja a kitöréseket, — ő az, aki megakadályozza a világ összeomlását.

Neki köszönhetjük, hogy a világ nem omlik össze. — Nem omlik össze, hanem marad olyan komisz és elviselhetetlen, mint amilyen. — Mert ő a Nyugalom és a Megfontolás és a Minden Szempont Mérlegelése. — Ő a legundokabb puhány minden puhányok között.

Karinthy Frigyes

Világszemle

A szovjet—német megpecsétadási és barátsági szerződés — mindenki így látta — a Szovjetuniónak vezetőszerpepet juttatott az európai politikában. A helyzet tiszta volt: Oroszország tartja a kezében Európa sorsát. Földrészünk fővárosainak vezetőkörei éber figyelemmel kísérték a szovjet külpolitika minden lépését, az újságok egyszerűen csak megteltek a Szovjetunióról szóló cikkekkkel és még a kávéházi tenkintélyek is elkomolyodva bólogattak és ujjajkon fontoskodva sorolták fel azokat a politikai, szociális, gazdasági- és katonai erőket, melyek ezt az országot a vezető államok közé helyezik.

Alig múlt el három hónap és a polgári vélemények gyökeresen megváltoztak. Mintha tökéletesen elfelejtették volna mindazt, amit röviddel előbb még dühös viták folyamán állítottak. „A finn—orosz viszály bebizonyította, hogy a Szovjetunió mai külpolitikája egyenes folytatása a régi, hagyományos cári imperializmusnak . . . A vörös hadsereg fabatkát sem ér. Ott sem minden arany . . . A katonaság és a nép fellázadt a kiváltságosok esztelen és túlhajtott diktatúrája ellen . . . Meglátja kérem, hogy ez a háború véglegesen eltöröli a szovjet rendszert a föld színéről . . . Már éppen itt az ideje . . .” Az újságok előkotorászták lomtárukból régi, megfakult érveiket, kissé leporolták őket . . . „A szovjet tisztok revolverrel és gépfegyverekkel terelik katonáikat támadásra . . . A három és félmilliónyi finn nemzet hősiessége csakhamar támadásba fog átmenni és az agyaglábon járó óriás ezt a támadást nem bírja ki . . . Egyes szovjet városokban ismét felütötte fejét az éhség, . . . a lakosság elégedetlensége több helyen tüntetésben nyilvánult meg. A munkások sztrájkba léptek. Munkásgyűléseken követelik a háború azonnali beszüntetését . . .” Egyszóval az egész szovjet rendszer dögvőron van.

Egyik ismerősöm pár héttel ezelőtt behívott az üzletébe. Tu-

dom, hogy maga foglalkozik ezekkel . . . Magyarázza meg nekem hogy áll a dolog ezzel a háborúval. — És mindjárt ő kezdett magyarázni. — Én mindig mondtam, katonai erő tekintetében Németországgal senki sem veheti fel a versenyt. Ott fegyelem van kérem. Meg ágyú. Mert higgye el: ez dönt. Az emberek, a puska, az semmi. Én tudom, kérem, a háborúból, akinek több ágyúja, több municiója volt, az győzött. Nézze meg a németeket, két hét alatt elintézték Lengyelországot. Ezek tudnak. Az oroszok már két hónapja kínlódnak azzal a kis Finnországgal és semmire sem mennek vele. Még meg is verik őket. Az oroszok sose voltak jó katonák. Gyávák, lusták. Tudom a háborúból.

„Lengyelország esete, az más — vetettem közbe — a németek totális háborút vezettek . . . Látja a Maginot vonallal ők sem bírnak olyan könnyen. Honnan tudja, hogy Oroszország egyáltalában el akarja foglalni Finnországot?“

„Ugyan kérem, ha egy ország háborúzik, az háborúzik, az a másikat le akarja győzni. Ez mindig is így volt és így is lesz. Az oroszok csak azért nem küldenek több repülőgépet a frontra, meg több gépfegyvert, meg több ágyút, mert nincs nekik. Azt hiszi nem tennék meg, ha volna? Nincs nekik és ezért csak mese az, hogy a vörösök ilyen erősek, meg ilyen felszerelésük van . . . No meg a vezérkar sem ér semmit, mert aki tudott valamit, azt kivégezték.“

A nyugati fronton óvatosan háborúznak. Ágyútűz, felderítő-csapatok kisebb csatározása, napokig semmi sem történik. Itt-ott repülőharcok folynak és a hajókat süllyeszti el nagyobb számban. A németek nem boldogulnak a Maginot vonallal, a szövetségesek nem mernek támadást intézni a Siegfried vonal ellen. Chamberlain még rendszeresen tartja a beszámolóit, a szövetségesek háborús céljait mégsem sikerült tisztázni, átlagosan minden héten egy-egy angol, vagy francia államférfi szükségét érzi annak, hogy ezekről a háborús célokról terjedelmes beszédet tartson. A beszédek tulajdonképpen az angol-francia imperializmus propagandája. De rossz propaganda. Az agitátorok néha elszólják magukat és olyankor teljes meztelenségében mutatkozik meg a gondosan takargatott nyers hódítási, önző harácsolási szándék. A semleges államok mozgósítással, vagy tiltakozással felelnek, de csakhamar ezután jönnek a megnyugtatók. Churchill nem gondolta azt, hogy a semleges államoknak is Anglia oldalán kell harconliok, a semleges államoknak csak arra kell ügyelniük, hogy ez a mostani háború Anglia és Franciaország győzelmével végződjék.

A nyugati sajtó csodálatosképen kevesebbet foglalkozik a német háborúval, mint a finn-orosz viszályal. A lapok tele vannak frontjelentésekkel, finn segélyakcióval. Napról-napra jelzik a pénzüsszegeket, önkéntesek, hadigépek és anyagok számát, ami mind-mind Finnország megsegítésére indul útnak észak felé. A finnek hálásan köszönik a nyugati segítséget, különösen pedig a szovjetellenes sajtópropagandát, melyet sikeresen kiterjesztettek Európa minden államára — ahogy azt a londoni finn követ mondta.

dom, hogy maga foglalkozik ezekkel . . . Magyarázza meg nekem hogy áll a dolog ezzel a háborúval. — És mindjárt ő kezdett magyarázni. — Én mindig mondtam, katonai erő tekintetében Németországgal senki sem veheti fel a versenyt. Ott fegyelem van kérem. Meg ágyú. Mert higgye el: ez dönt. Az emberek, a puska, az semmi. Én tudom, kérem, a háborúból, akinek több ágyúja, több municiója volt, az győzött. Nézze meg a németeket, két hét alatt elintézték Lengyelországot. Ezek tudnak. Az oroszok már két hónapja kínlódnak azzal a kis Finnországgal és semmire sem mennek vele. Még meg is verik őket. Az oroszok sose voltak jó katonák. Gyávák, lusták. Tudom a háborúból.

„Lengyelország esete, az más — vetettem közbe — a németek totális háborút vezettek . . . Látja a Maginot vonallal ők sem bírnak olyan könnyen. Honnan tudja, hogy Oroszország egyáltalában el akarja foglalni Finnországot?“

„Ugyan kérem, ha egy ország háborúzik, az háborúzik, az a másikat le akarja győzni. Ez mindig is így volt és így is lesz. Az oroszok csak azért nem küldenek több repülőgépet a frontra, meg több gépfegyvert, meg több ágyút, mert nincs nekik. Azt hiszi nem tennék meg, ha volna? Nincs nekik és ezért csak mese az, hogy a vörösök ilyen erősek, meg ilyen felszerelésük van . . . No meg a vezérkar sem ér semmit, mert aki tudott valamit, azt kivégezték.“

A nyugati fronton óvatosan háborúznak. Ágyútűz, felderítő-csapatok kisebb csatározása, napokig semmi sem történik. Itt-ott repülőharcok folynak és a hajókat süllyeszti el nagyobb számban. A németek nem boldogulnak a Maginot vonallal, a szövetségesek nem mernek támadást intézni a Siegfried vonal ellen. Chamberlain még rendszeresen tartja a beszámolóit, a szövetségesek háborús céljait mégsem sikerült tisztázni, átlagosan minden héten egy-egy angol, vagy francia államférfi szükségét érzi annak, hogy ezekről a háborús célokról terjedelmes beszédet tartson. A beszédek tulajdonképpen az angol-francia imperializmus propagandája. De rossz propaganda. Az agitátorok néha elszólják magukat és olyankor teljes meztelenségében mutatkozik meg a gondosan takargatott nyers hódítási, önző harácsolási szándék. A semleges államok mozgósítással, vagy tiltakozással felelnek, de csakhamar ezután jönnek a megnyugtatók. Churchill nem gondolta azt, hogy a semleges államoknak is Anglia oldalán kell harconliok, a semleges államoknak csak arra kell ügyelniük, hogy ez a mostani háború Anglia és Franciaország győzelmével végződjék.

A nyugati sajtó csodálatosképen kevesebbet foglalkozik a német háborúval, mint a finn-orosz viszályal. A lapok tele vannak frontjelentésekkel, finn segélyakcióval. Napról-napra jelzik a pénzüsszegeket, önkéntesek, hadigépek és anyagok számát, ami mind-mind Finnország megsegítésére indul útnak észak felé. A finnek hálásan köszönik a nyugati segítséget, különösen pedig a szovjetellenes sajtópropagandát, melyet sikeresen kiterjesztettek Európa minden államára — ahogy azt a londoni finn követ mondta.

Diplomáciai akcióban sincs hiány. Egyre világosabban vehető ki az angol szándék, hogy a háború terheit a kisebb államokra hárítsa át. Belgium és Hollandia állandó készenlétben vannak. Minden pillanatban várható az egyik, vagy másik oldalról érkező támadás. A Balkán sem kivétel. A nyugati nagyhatalmak keze ide is elér, mint ezt a nemrég megtartott balkáni konferencia is bizonyítja, és nem a szövetségeseken múltott, hogy a balkáni államok továbbra is a semlegesség politikája mellett foglaltak állást s elvetve a blokkrendszert, az eddigi együttműködési alapot találták legmegfelelőbbnek. Az együttesből nem marad ki Olaszország, sőt Amerika sem. Olaszország még nem határozott, mivel az európai erőviszonyok nem alakultak ki, a háború kimenetele kétséges és így elhamarkodott lenne a végleges állásfoglalás. Amerikában fokozott iramban folyik az orosz ellenes propaganda. Már-már a diplomáciai viszony megszakítására került a sor egy parlamenti szavazás alkalmával. Az angol-francia hadirendelések megteszik hatásukat.

Sokkal jellegzetesebb azonban a Közelkeleten folyó angol-francia tevékenység. Weygand, francia tábornok már hónapok óta a közelkeleti országokban utazgat, tevékenykedik, szervez. Az olasz sajtó terjedelmes beszámolókat hoz erről a munkáról, de ezek inkább következtetések és feltevések, mint komoly tények. Egy bizonyos: hatalmas expedíciós hadsereg létesül itt. Ezt a hadsereget fel lehet használni épp úgy a mosszuli petróleumforrások és Szuez védelmében, mint a közelkeleti államok megtámadására, illetve megrendszabályozására. De Törökországba is átdobható egy esetleges balkáni, vagy feketetengeri konfliktus esetében.

*

Ha így sorbavesszük a nemzetközi eseményeket, okvetlenül arra a megállapításra kell jutnunk, hogy két, egymással ellentétes hatalom mérkőzésének vagyunk szentanúi. Ez a mérkőzés nem csak katonai és gazdasági téren folyik, hanem tudományos és politikai téren is.

A küzdőfelek minden eszközt ki akarnak használni a győzelem elérésére. Az egyik eszközeiben szegény és az eszközök felhasználásában erősen korlátolt. A másik eszközei megválogatásánál semmitől sem riad vissza, és sokkal nagyobb lehetőségekkel is rendelkezik. A mérkőzés kimenetele mégsem mondható teljesen biztosnak. A legfőbb harcitényező mindkét oldalon az ember és ez már egymagában is elegendő ahhoz, hogy sok, előre nem látható fordulat, esemény következhesen be a mostani küzdelemben.

Ma a finn-kérdés nem egyszerűen annak kérdése, hogy a Szovjet katonailag legyőzi-e Finnországot, vagy hogy Finnország London és Páris segítségével visszaveri-e a szovjet támadást. A kérdés sokkal bonyolultabb. Az egész világon egyszerre elterjedő, szinte beteges rokonszenv, ami Finnországgal szemben megnyilvánul, a szétágazó nagyarányú segélyakció, az egész világsajtó egyhangú támadása, a propagandaeszközök legnagyobb

foku igénybevétele a Szovjetunió ellen — arra enged következtetni, hogy itt nem csak két állam harcáról, két ország sorsáról, hanem sokkal többről van szó. Társadalmi kérdésről.

A spanyol polgárháború esetében is tudtuk, hogy a probléma túlmegy az Ibériai félszigeten, hogy nem egyszerűen spanyol belügy, hogy társadalmi jelentősége van és esetleg kihat Európa további sorsára. Tudtuk, hogy a népfront győzelme esetén megállíthatatlan lesz Európában a népuralmi törekvések győzelmi sorozata. Nem ez történt. És természetes, hogy a spanyol polgárháború ilyen befejezése újat Európa sorsába nem hozott, csak a régi életet, a régi uralmi formákat erősítette meg. Ezt annak idején szintén London képviselte és Anglia okozható a spanyol népkormány bukásáért.

A spanyol és a finn kérdés összehasonlításánál azonban több eltérést is észlelhetünk. Amíg a spanyol népfrontkormány támogatásánál megoszlottak a vélemények, egyes államok a legális kormányt, mások a Frankó-kormányt támogatták, addig a finnek esetében az összes államok, kivétel nélkül a helsinki finn kormány mellett vannak és szembehelyezkednek a terioki finn kormánnyal. A hivatalos álláspont mellett persze minden országban ellenzéki vélemény is van, ami azonban nem juthat kifejezésre. A finn kérdés nem csak Finnország és a Szovjetunió problémája, nem csak a helsinki kormányt támogató államok problémája, hanem minden állam belső társadalmi kérdése is egyúttal. A finn-kérdés tehát egész Európára kiható társadalmi harcá nőtte ki magát.

Hogy ez a harc milyen éles, jobban az u. n. demokratikus országokban fogatosított sorozatos intézkedésekből tűnik ki, melyekkel minden ellenzéki működést lehetlenné igyekeznek tenni.

Ezek a tények mind amellet szólnak, hogy a Szovjetuniónak sietnie kellene a finn kérdés likvidálásával. A katonai intézkedéseket meg kellene gyorsítani, hogy mielőbb kivegve az ellenzéges propaganda kezéből a leghathatósabb fegyvert és megszüntesse a többi európai államban mind nagyobb méretekben folyó megtorló-intézkedéseket. Eddig azonban nem így történt. És enél a pontnál, mintha megintcsak ama bizonyos ismerősünknek lenne igaza, aki azt állította, hogy csak a németek tudnak, de az oroszok olyanok, mint voltak. Nem értenek a háborúskodáshoz.

Van azonban valami, ami okvetlen gondolkodásra kell, hogy késztesen mindenkit. A németek magatartása. Az egybehangzó vélemények szerint a német vezérkar elsőrendű. A háború vezetéséhez nagyszerűen ért. Ha valamilyen operációba kezd, minden bizonnyal tisztában van a várható ellenállással, az esetleges következményekkel és a legmesszebbmenő aprólékossággal veszi számításba a különböző esélyeket. Ez a német vezérkar az oroszokkal való katonai együttműködés mellett volt mindig. Ha a Szovjetunió gyöngé, katonasága értéktelen. Németország nem köti meg vele a megnemtámadási és barátsági szerződést. Ezzel a szerződéssel a Harmadik Birodalom nagyon sokat veszített, de az ő szempontjukból egész bizonyosan olyan előnyökre is tett szert.

amelyek túlszárnyalják a veszteségeket.

Németországnak, helyesebben a nemzeti-szocializmusnak valószínűleg nem a legmegnyugtatóbb érzés a hatalmas Szovjet-unió közelléte. Ha első ízben, a szerződés megkötésekor tévedtek volna a vezérek, még mindig lett volna alkalom a visszavonulásra. Egy német-orosz háborút London mindig szívesen látott volna még Lengyelország bukása után is. A nációk azonban nem tettek meg ezt a szívességet a Citynek. Úgy látszik őket nem ábrándította ki az orosz hadsereg „sorozatos sikertelensége” finnországban. Sőt. Amint a legutóbbi események is bizonyítják az újabban megkötött kereskedelmi szerződéssel még szorosabban a Szovjetunióhoz fűzik magukat. A mai körülmények között innen már nincsen visszaút. Az angol blokádnál minden nyugati nyersanyagforrásától elszakította Németországot, a Balkánon keresztül csak elégtelen mennyiséget kaphat és ez az utánpótlási vonal is egyre bizonytalanabbá válik s a szövetségesek a Középközelben koncentrált, több mint félmillió hadserege a Balkánnak végleges elszakításával fenyeget.

Németországnak ma csak egyetlen lehetősége van: a Szovjet-unióra támaszkodva folytatni a harcot.

*

A jelekből ítélve Németország és a Szövetségesek háborúja másodrendű eseménye lett a nemzetközi küzdelemnek. A világ érdeklődése mind nagyobb mértékben fordul a finnországi események felé. Az újabban érkező hírek szerint a Vörös Hadsereg nagy offenzívába kezdett és ez egyúttal véget vet az eddigi finn legendáknak. A legyőzhetetlennek hitt Mannerheimvonal megint. Anglia és a nagy nyugati pénztöke minden erőfeszítést megtesz, hogy északi előőrsét megmentse. Mind tisztábban látható a háború provokatív jellege és egyre jobban kivehető a nemzetközi összefogásra irányuló törekvés a Szovjetunió ellen. Sok minden függ a skandináv államok további magatartásától. Tudnak és akarnak-e annak a nyugati nyomásnak ellentállni, hogy nyíltan felvegyék a harcot Oroszországgal. Valószínűleg kísérletet tesznek a finn front tehermentesítésére is, mégpedig úgy, hogy más frontszakaszokon is megindul a háború Szovjetország ellen. Ehhez azonban minél hamarabb be kell fejezni a nyugati háborút, amire bizony sok kilátás nincs.

A finn-orosz viszálynak eddig két fázisát láthattuk. Az elősében a Szovjetunió fokozottabb politikai akcióival igyekezett pótolni a katonai operációkat kimélve a saját és a finn emberéletet. A cél ez volt: a külső (szovjet-finn) háborút finn polgárháborúvá változtatni és ezzel elejét venni a további fölösleges vérontásnak. A szovjet hadierő csak támaszul szolgált volna ennek a tervnek megvalósításánál. Ez a terv nem vált be. Túlságosan erős volt a nyugati nagytöke nyomása, az északi szociáldemokrácia a második internacionálé nemzetközi szervezeteit nyíltan a nyugati imperializmus szolgálatába állította. Nyilvánvaló, hogy ezt a módszert nem folytathatta a Szovjet. Így jutott a harc második fázisába. A katonai műveletek előtérbe kerültek és két hónapi szünetelés után megindult a támadás.

Ügylátszik ezzel a finn-orosz viszály döntés elé kerül. A nyugati diplomácia igyekezetéből láthatjuk, hogy a City nemzetközi szerveivel a háborút ki akarja terjeszteni és mielőbb döntést akar kicsikarni a Szovjetunióval szemben is. Ez érthető. Amíg a Szovjet fennáll, addig az internacionális pénztőke nem érezheti biztonságban magát. A skandináv államokat a múlt háború kikerülte, de a mostani — hála Anglia buzgólkodásának — épp úgy belevonhatja az általános öldöklésbe, mint a többi, kisebb-nagyobb államokat. Svédország és Norvégia erősen készülődnek a háborúra. A Cityvel szövetkezett szociáldemokrata vezérek kétszen állanak a Szovjetunió elleni harcra.

A Balkán jövője sem biztató. A közelkeleti háborús készülődések, a csapatösszevonások könnyen az itteni államok erőszakolására is felhasználhatók. A balkánkonferencia egyelőre bebizonyította, hogy a balkán államok nem hajlandók részt venni London kalandorpolitikájában. Törökország, mint a City megbízottja nem érte el a kívánt eredményt. Jugoszlávia a szigorú semlegesség mellett maradt, Románia az egyre nagyobb hullámokat verő petróleum miatt két tűz közé került. Egyrészt az angol tőke, másrészt Németország igyekszenek befolyásolni a román petroléumpolitikát. Egyelőre a helyzet azt mutatja, hogy Románia nem hajlandó alávetni magát az angol tőke érdekeinek. A balkán szövetségre azonban szüksége van, mivel egyedül nem képes a magyar és bolgár revíziós követeléseknek ellentállni. Bulgária még mindig kívül marad minden szövetségi rendszeren. A békeszerződések helyreigazításának követelése ebben az országban épp úgy, mint Magyarországon nem csak külpolitikai irányvonalat, hanem belpolitikai programot is jelent, mert a belső elégedetlenséget csak távoli ígérekkel lehet levezetni. Vagy a rendszer gyökeres megváltoztatása, vagy a kétes ígérek. Magától értetődik, hogy a kormányok az utóbbit választják.

A világsajtóban megjelenő újabb cikkek az események végső kifejtését a most következő tavaszra teszik. Talán olyan gyökeres változások, mint a közelmúltban — nem lesznek, de semmiféle jóstehetségre nincs szükség ahhoz, hogy a háború kiszélesedését és a dolgok gyors kialakulását előre lássuk. Hamarosan azonban nem nyerhet teljes befejezést, mivel itt nem csak az államok egymásközi függő ügyeinek elintézéséről van szó, hanem mélyreható társadalmi változásokról is.

Szabotica, 1940. II. 15.

Szántó Árpád